

7. Wiliam, D. (2005). Keeping learning on track: Formative assessment and the regulation of learning. Making Mathematics Vital: Proceedings of the Twentieth Biennial Conference of the Australian Association of Mathematics Teachers. Retrieved from <http://lbf.aamt.edu.au/index.php/layout/set/print/content/download/19063/252036/file/mm-vital.pdf#page=26>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-75>

НЕФОРМАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ЯК РЕСУРС ФОРМУВАННЯ «М'ЯКИХ» НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ЗВО

Мачуліна І. І.

*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
Дніпровський державний технічний університет*

Сорокіна Л. М.

*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології
Дніпровський державний технічний університет*

Ковальова Д. В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри соціології
Дніпровський державний технічний університет
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

З переходом до інформаційного суспільства, суттєво модифікуються вимоги до випускників закладів вищої освіти, зокрема висуваються нові, більш високі вимоги до рівня знань, зростає потреба в досконалому володінні «м'якими» навичками. Розвиток та напрацювання «soft skills» для здобувачів – об'єктивна вимога ринку праці.

Якість підготовки фахівця визначається тим, наскільки він готовий до вирішення нестандартних, перспективних завдань, власне – до професійної адаптації у принципово нових умовах. Отже, сучасний фахівець повинен не тільки володіти професійними знаннями та навичками, але і здатний нестандартно, творчо, інноваційно мислити, вміти працювати в команді, вирішувати проблемні ситуації, мати здібність переконувати або йти на компроміс тощо.

Ключем до розв'язання цього завдання бачиться у підвищенні ефективності організації навчального процесу у професійних закладах освіти, у спрямованості його на розвиток тих особистісних і професійних якостей, які сприяють його творчій, самоосвітній діяльності, успішній адаптації до нових соціально-економічних реалій. На наш погляд, саме потенціал м'яких навичок майбутнього фахівця, його загальний світогляд, є тією платформою, де формуються та розвиваються професійні компетентності.

В методологічному плані треба зазначити, що освітній процес у закладах освіти реалізується шляхом поєднання принципів формальної та неформальної педагогіки (за П. Бурд'є) [1], або видимої та невидимої (за Б. Бернстайном) [2] педагогіки. Вчені по-різному називають ці складові освітнього процесу, але сутність їх зведена до наступного:

– формальна педагогіка (видима педагогіка) має суворий характер, реалізується через дотримання в освітньому процесі всіх формальностей усіма суб'єктами освіти, наприклад, реалізація освітнього процесу через освітні програми, навчальні плани тощо. Ця складова формує так звані «жорсткі» навички у здобувачів («hard skills»), пов'язані зі знанням фундаментальних та спеціальних дисциплін, здобуттям практичної підготовки, які необхідні при виконанні завдань професійного характеру;

– неформальна педагогіка (невидима педагогіка) – реалізується завдяки впливу соціокультурного освітнього середовища на особистість. Саме ця складова, на наш погляд, є найбільш впливовою для реалізації завдань вищої освіти у формуванні «м'яких» навичок здобувачів («soft skills»). Це такі навички, як чесність, ініціативність, працелюбність, здатність до навчання, вміння спілкуватися, творчі здібності тощо.

«Soft skills» – поняття, яке відноситься до емоційного інтелекту людини, свого роду це перелік особистих характеристик, які так або інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. Це навички, прояв яких достатньо важко виявляти, безпосередньо визначати, перевіряти, наочно демонструвати. До цієї групи належать індивідуальні, комунікативні та управлінські навички. Поняття «soft skills» пов'язане з тим, яким чином люди взаємодіють між собою, тобто «м'які» навички рівною мірою необхідні як для повсякденного життя, так і для роботи [3].

Звичайно, освіту ми розглядаємо як сукупність всіх ролей і практик, що реалізуються під час формальної (видимої) та неформальної (невидимої) педагогіки. Крім того, основним завданням професійної освіти є формування відповідних професійних компетенцій. Разом з тим, саме реалізація неформальної педагогіки, яке транслює

соціокультурне середовище закладу вищої освіти має найпотужніший вплив у формуванні та розвитку м'яких навичок.

Отже, саме соціокультурне середовище закладу освіти є необхідною умовою і чинником успішної адаптації людини до певного культурного середовища, а через нього – до суспільства в цілому.

Так, здобувач під час навчання спілкуючись з представниками різних підрозділів ЗВО, професорсько-викладацьким складом, допоміжним персоналом поступово розвиває власні «soft skills». Набагато ефективніше це може відбуватись за активної участі здобувача в різноманітних гуртках, спілках, громадських об'єднаннях, наукових товариствах, студентському самоврядуванні тощо. Така діяльність у різних студентських, молодіжних ініціативах допомагає вдосконалювати комунікативні навички та брати на себе відповідальність за рішення. Спочатку формуються навички та вміння налагодити спілкування в соціокультурному середовищі навчального закладу, а потім вже і в професійному середовищі та в суспільстві.

В цілому, період навчання у ЗВО – це важливий етап соціалізації здобувача, він передбачає формування особистості в умовах соціокультурного простору університету шляхом засвоєння в ході виховання і навчання загальнокультурного і соціального досвіду. Студенти накопичують і перетворюють власні цінності й орієнтації, вибірково вводять у свою систему поведінки ті норми і правила, які прийняті в колективі, суспільстві. Процес соціалізації включає також освоєння молоддю культури людських відносин і суспільного досвіду, соціальних норм і ролей, нових видів діяльності та форм спілкування [4, с. 47]. Все це і є тією неформальною складовою соціокультурного середовища, яке формує так звані «м'які» навички сучасних здобувачів.

В цілому, навчальний заклад не тільки навчає, але й виховує, формує цінності, захищає, «стандартизує» та контролює дії, життя, навіть якщо ми знаходимося поза освітнім закладом. У зв'язку з цим, в навчальному закладі багатьом аспектам поведінки здобувачі навчаються на неформальному рівні. Навчальні заклади та викладачі можуть розглядатися як «розповсюджувачі» досвіду, який не є обов'язковим, який не прописаний у формальних освітніх документах [5, с. 180].

Отже, формування фахівця у закладах вищої освіти потрібно розглядати комплексно, враховуючи всі складові впливу освітнього процесу на особистість. Разом з тим, особливу увагу треба приділяти впливу неформальної педагогіки на розвиток «м'яких» навичок майбутніх фахівців.

Література:

1. Бурдые П. Практический смысл / Пер. с фр. А. Т. Бикбов, К. Д. Вознесенская, С. Н. Зенкин, Н. А. Шматко; Отв. ред. пер. и послесл. Н. А. Шматко. СПб. : Алетейя, 2001. 562 с.
2. Bernstein B. Class and Pedagogies: Visible and Invisible / Halsey A.H., Lauder H., Brown Ph., Wells A.S. (eds.) // *Education: Culture, Economy, Society*. New York: Oxford Univesity Press, 1997. P. 59–79.
3. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162-167.
4. Тюльпа Т. М. Соціокультурне середовище вищого педагогічного навчального закладу як умова успішної соціалізації студентської молоді. *Наукові записки ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 3. С. 45–48.
5. Нечитайло И. С. Изменение общества через изменение образования: иллюзия или реальность? : монография. Харьков : ХГУ «НУА», 2015. 552 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-76>

**ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Немченко Ю. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Швидкоплинний процес оновлення технологій і впровадження наукових досліджень повсякденне життя, оновлення виробничих процесів значною мірою визначають рівень конкурентоздатності економіки країни. У таких умовах здатність освітньої системи реагувати на новітні виклики, та визначає рівень ефективності та конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяв формуванню інформаційного суспільства та використанню ІКТ у всіх сферах життя й, зокрема, в системі освіти. Це сприяло формуванню умов для